

ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ

OPENING OF PROCEEDINGS IN AN ADMINISTRATIVE CASE: ESSENCE AND MEANING OF ADMINISTRATIVE PROCEDURAL LEGAL ENTITY

Статтю присвячено розкриттю основних теоретичних положень про відкриття провадження в адміністративній справі як стадії адміністративного судочинства та значення адміністративної процесуальної правосуб'єктності у цьому процесі. Метою цього дослідження є теоретичне визначення сутності та значення адміністративної процесуальної правосуб'єктності на стадії відкриття провадження в адміністративній справі, аналіз правового та організаційного регулювання порядку її встановлення, розмежування таких категорій, таких як «адміністративна процесуальна правосуб'єктність» та «адміністративно-процесуальний статус сторін». Наукова новизна полягає у встановленні основних ознак адміністративної процесуальної правосуб'єктності та чіткому формулюванні визначення вказаної категорії, а також окресленні її значення на стадії відкриття провадження в адміністративній справі на підставі комплексного аналізу національного законодавства, Пленумів Вищого адміністративного суду України та різних наукових праць у зазначеній сфері. Акцентовано, що велике значення для забезпечення права на судовий захист, і реалізації завдань та цілей адміністративного права має процесуальна діяльність по відкриттю провадження у справі. Тут вирішується питання про наявність умов, з якими законодавство пов'язує саму можливість виникнення провадження в суді по розгляду та вирішенню конкретної адміністративної справи. Наголошено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність є фундаментальною категорією адміністративного процесу, без якої порушення адміністративної справи, її розгляд та вирішення по суті, а також реалізація захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин неможливі. Доведено, що відкриття провадження в адміністративній справі – це самостійна стадія адміністративного процесу, перший та дуже важливий етап у системі процесуальних дій, що забезпечує рух справи. Вона пов'язана з безпосереднім прийняттям заяви до провадження конкретного судді та визначає початок вжиття суддею процесуальних заходів, передбачених законом для розгляду та вирішення справи по суті. Визначено, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність це сукупність адміністративної процесуальної правосудатності, адміністративної процесуальної дієздатності та визначених законом процесуальних прав та обов'язків, а також повноважень суб'єктів процесуальної діяльності. Зазначено, що єдиної адміністративної процесуальної правосуб'єктності для всіх учасників адміністративного процесу не існує, оскільки кожному із цих суб'єктів притаманний комплекс чітко визначених процесуальних прав та обов'язків.

Ключові слова: адміністративна справа, провадження, відкриття, адміністративна правосуб'єктність, адміністративне судочинство, процесуальна форма, система, законодавство, вдосконалення.

The article is devoted to the disclosure of the main theoretical provisions on the opening of proceedings in an administrative case as a stage of administrative proceedings and the importance of administrative procedural legal personality in this process. The purpose of this research is the theoretical determination of the essence and meaning of administrative procedural legal personality at the stage of opening proceedings in an administrative case, the analysis of the legal and organizational regulation of the order of its establishment, the distinction of such categories as «administrative procedural legal personality» and «administrative-procedural status parties». Scientific novelty consists in establishing the main features of administrative procedural legal personality and clearly formulating the definition of the specified category, as well as outlining its meaning at the stage of opening proceedings in an administrative case based on a comprehensive analysis of national legislation, Plenums of the Higher Administrative Court of Ukraine and various scientific works in the specified field. It was emphasized that the procedural activity of opening proceedings in a case is of great importance for ensuring the right to judicial protection and the implementation of tasks and goals of administrative law. Here the issue of the existence of conditions with which the legislation links the very possibility of court proceedings to consider and resolve a specific administrative case is being resolved. It is emphasized that administrative procedural legal personality is a fundamental category of the administrative process, without which the initiation of an administrative case, its consideration and resolution on the merits, as well as the implementation of the protection of rights, freedoms and interests in the sphere of public-legal relations are impossible. It has been proven that the opening of proceedings in an administrative case is an independent stage of the administrative process, the first and very important stage in the system of procedural actions that ensures the progress of the case. It is related to the direct acceptance of an application before a specific judge and determines the beginning of the judge taking procedural measures provided by law for the consideration and decision of the case on its merits. It was determined that administrative procedural legal personality is a combination of administrative procedural legal capacity, administrative procedural legal capacity and procedural rights and obligations defined by law, as well as the powers of subjects of procedural activity. It is noted that there is no single administrative procedural legal entity for all participants in the administrative process, as each of these subjects has a set of clearly defined procedural rights and obligations.

Key words: administrative case, proceedings, discovery, administrative legal personality, administrative cooperation, official form, system, legislation, improvement.

Вступ. Аналізуючи питання сутності та значення адміністративної процесуальної правосуб'єктності, слід спочатку згадати про поділ адміністративного провадження на п'ять основних стадій, а саме: порушення справи, розгляд справи, прийняття рішення, оскарження та виконання. Але як вірно зазначає Р. В. Миронюк, провадження в адміністративних судах має свою певну особливість. Ретельне вивчення Кодексу адміністративного судочинства України дає можливість зробити висновки про поділ судового провадження на три основні стадії: провадження в суді першої інстанції; провадження в суді апеляційної інстанції; провадження в суді касаційної інстанції [1, с. 99]. Увагу нашого дослідження буде зосереджено саме на відкритті провадження у справі та значення адміністративної про-

цесуальної правосуб'єктності на цій стадії. Потрібно погодитися з тезою І. І. Діткевич, що нові реалії та сучасні запити суспільства спричиняють перегляд основних засад, інститутів, структури адміністративного процесу. Обґрунтовуються нові погляди щодо адміністративного судочинства в системі юридичного процесу, природи адміністративно-процесуальних норм та відносин. Указані перетворення суттєво позначилися і на суб'єктах адміністративно-процесуальних правовідносин, зокрема визначенні правового статусу органів судової влади та учасників адміністративного процесу, а тому і адміністративної процесуальної правосуб'єктності в цілому [2, с. 3].

Метою дослідження є теоретичне визначення сутності та значення адміністративної процесуальної

правосуб'єктності на стадії відкриття провадження в адміністративній справі, аналіз правового та організаційного регулювання порядку її встановлення, розмежування таких категорій, таких як «адміністративна процесуальна правосуб'єктність» та «адміністративно-процесуальний статус сторін». Досягнення вказаної мети буде здійснено через проведення порівняльно-правового аналізу Кодексу адміністративного судочинства України [3], Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [4] та постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів» [5] щодо визначення сутності та значення адміністративної процесуальної правосуб'єктності на стадії відкриття провадження в адміністративній справі. Наукова новизна полягає у встановленні основних ознак адміністративної процесуальної правосуб'єктності та чіткому формулюванні визначення вказаної категорії, а також окресленні її значення на стадії відкриття провадження в адміністративній справі на підставі комплексного аналізу національного законодавства, Пленумів Вищого адміністративного суду України та різних наукових праць у зазначеній сфері.

Огляд літератури. Окремі питання щодо теоретичного визначення сутності адміністративної процесуальної правосуб'єктності та аналізу правового й організаційного регулювання порядку її встановлення були предметом досліджень таких учених, як В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, О. І. Безпалової, І. О. Богомазової, Ю. П. Битяка, С. А. Гебеша, О. В. Джафарової, Є. В. Додіна, І. Л. Желтобрюх, О. С. Ішука, А. Т. Комзюка, О. І. Корчинського, Р. В. Миронюка, О. М. Нечитайла, О. І. Остапенка, О. М. Пасенюка, В. К. Шкарупи, О. Ю. Якімова та інших. Дослідження вказаних науковців сприяли вдосконаленню розуміння сутності адміністративної процесуальної правосуб'єктності та аналізу правового й організаційного регулювання порядку її встановлення. Однак, окремим проблемним питанням у даній сфері, уваги в працях цих учених було приділено недостатньо, оскільки вказані моменти аналізувалися тільки щодо загальних питань вивчення адміністративної правосуб'єктності в Україні. Також до основних причин розгляду даної тематики потрібно віднести значне оновлення національного законодавства в галузі адміністративного судочинства.

Методологія дослідження. Під час проведення дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Системне використання та поєднання зазначених методів покращує комплексне вивчення питання визначення сутності адміністративної процесуальної правосуб'єктності. Під час дослідження окремих аспектів особливостей встановлення адміністративної процесуальної правосуб'єктності використовувалися такі загальні методи пізнання, як аналіз, спостереження, порівняння. Ці методи допомогли визначити перелік матеріалу для комплексного дослідження. Окрім цих, застосовувалися спеціальні методи. До них віднесено: історико-правовий, структурно-функціональний, системний, порівняльно-правовий, формально-логічний. Проаналізувати ступінь розвитку категорії «адміністративна процесуальна правосуб'єктність» дозволив історико-правовий метод. Оцінку значення адміністративної процесуальної правосуб'єктності на стадії відкриття провадження в адміністративній справі досліджено за допомогою структурно-функціонального методу, зокрема, розкриття поняття та встановлення ознак провадження в адміністративній справі як стадії адміністративного судочинства; встановлення функції відкриття провадження як стадії адміністративного судочинства; окреслення переліку усіх учасників адміністративного процесу на стадії відкриття провадження в адміністративній справі; визначення звернення громадян до суду із адміністративним позовом як підставу відкриття провадження в адміністративній справі.

Для окреслення системи усіх учасників адміністративної справи, їх прав та обов'язків використано системний метод пізнання. Порівняльно-правовий метод застосовувався для дослідження нормативно-правового регулювання суміжних галузей, зокрема правосуб'єктності учасників кримінального та цивільного процесів. Формально-логічний метод застосовувався як спосіб щодо наведення аргументів, висновків та пропозицій з удосконалення та адаптації національного законодавства України щодо окремих проблемних аспектів процесуальної правосуб'єктності та адміністративного судочинства загалом.

Результати дослідження. Адміністративне судочинство як інститут права є новим для України. Тривалий час всі спори, які виникали із відносин громадян і влади, розглядалися або в рамках цивільного, або в рамках господарського судочинства. Таке становище зводило до виникнення безліч проблем як теоретичного, так і процесуального характеру. Більш того, суперечило конституційному положенню про відповідальність влади перед людиною. Натомість міжнародний досвід показує, що інститут адміністративного судочинства є одним з основних судових інститутів, який відіграє важливу роль у гарантуванні принципу справедливості і відповідальності влади перед народом [6, с. 20].

Відносно самостійним, важливим та завершальним етапом на стадії звернення до суду є відкриття провадження у справі та адміністративно процесуальні дії судді, пов'язані з прийняттям позовної заяви, що гарантують подальший рух справи. Відкриття провадження у справі включає в себе дії особи, яка подає позовну заяву до суду, тобто позивача, і дії судді, які відбуваються після прийняття заяви до провадження. Дані дії направлені на встановлення умов, підстав та порядку реалізації права особи, що звертається до суду за судовим захистом. Це вкотре підтверджує системність поняття звернення до суду і наявність чіткої структури даного поняття. Як вірно зауважує Д. Д. Гнап, правом на звернення до адміністративного суду наділена будь-яка особа, яка вважає, що рішенням, дією або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушено її права, свободи та законні інтереси у сфері публічно-правових відносин. Правом на звернення наділений також суб'єкт владних повноважень у випадках та порядку, передбаченому законодавством України [7, с. 104].

Аналіз адміністративної процесуальної правосуб'єктності на стадії відкриття провадження в адміністративній справі потрібно розпочати з визначення самого поняття «стадія».

Ряд науковців під стадією судового адміністративного процесу розуміє порівняно самостійну частину процесу, яка має внутрішню структуру, елементи якої послідовно та логічно поєднані у часі, спрямована на досягнення мети та вирішення власних завдань, але у межах загальних завдань усього процесу, і підсумковий результат якої закріплюється у процесуальному документі, який має офіційний характер [8, с. 192].

І. А. Качур зазначає, що стадія є системоутворюючим елементом провадження в адміністративних справах, який об'єднує у собі визначений порядок розгляду такої справи з метою вирішення (розв'язання) публічно-правового спору [9, с. 104].

Аналіз наукової літератури проведений С. А. Гебешем щодо класифікації стадій адміністративного судочинства показав, що більшість вчених першою стадією, незалежно від критерію поділу, виділяють відкриття провадження у справі [6, с. 25].

В. І. Келеберда приходять до висновку, що підготовче провадження як стадія адміністративного судочинства України відіграє важливе значення, адже на сучасному етапі дозволяє забезпечити більш об'єктивне вирішення справи шляхом всебічного та ґрунтовного попереднього

вивчення матеріалів справи, при цьому, проблемним питанням в Україні залишається використання можливостей врегулювання спору до початку розгляду справи, тобто досягнення юридичного консенсусу між сторонами, що є основною метою підготовчого провадження як первинної стадії адміністративного судочинства [10, с. 68].

На підставі аналізу Кодексу адміністративного судочинства України вбачається можливим виділити наступні етапи стадії відкриття провадження у справі: 1) пред'явлення позовної заяви; 2) перевірка позовної заяви щодо відповідності встановленим законом вимогам; 3) прийняття рішення щодо подальшого руху позовної заяви; 4) оскарження рішення суду зацікавленою особою. Детальний розгляд окреслених етапів стадії відкриття провадження у справі надасть можливість скласти повну картину досліджуваного поняття [11, с. 71].

Глава 2 Розділ II Кодексу адміністративного судочинства України чітко визначає адміністративну процесуальну правосуб'єктність на стадії відкриття провадження в адміністративній справі. Розпочинається процес з позову. Він пред'являється шляхом подання позовної заяви в суд першої інстанції, де вона реєструється та не пізніше наступного дня передається судді. Позивач має право в позовній заяві заявити клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження, якщо такий розгляд допускається законодавством [3].

Сам порядок відкриття провадження в адміністративній справі визначений статтею 171 Кодексу адміністративного судочинства України. Вона, зокрема, встановлює адміністративну процесуальну правосуб'єктність судді у конкретній справі.

Загалом, законодавство (стаття 43 Кодексу адміністративного судочинства України) визначає адміністративну процесуальну правосуб'єктність як здатність мати процесуальні права та обов'язки в адміністративному судочинстві (адміністративна процесуальна правоздатність). Вона визнається за громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями (юридичними особами), адміністратором за випуском облігацій. Здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові (адміністративна процесуальна дієздатність), належить фізичним особам, які досягли повноліття і не визнані судом недієздатними, а також фізичним особам до досягнення цього віку у спорах з приводу публічно-правових відносин, у яких вони відповідно до законодавства можуть самостійно брати участь [3].

А.В. Пасічник здійснив спробу структурувати наукові здобутки щодо правосуб'єктності у своїй праці. Автор виділив функціональний й структурний підходи як головні напрями дослідження зазначеної тематики. Водночас за функціональним підходом правосуб'єктність розглядалася кризь призму суб'єкта права, юридичні якості якого вона об'єктивувала; за структурного, відповідно, – як сукупність певним чином структурованих елементів [12, с. 23].

На думку А. В. Чуба, саме правосуб'єктність, визначає, чи здатна конкретна приватна особа виступати суб'єктом конкретних правовідносин – у нашому випадку адміністративних. Звичайно, зазначене жодним чином не означає, що бути суб'єктом права можуть виключно фізичні особи; юридичні особи, а також органи публічної влади також характеризуються правосуб'єктністю. Водночас, що закономірно, в кожному випадку правосуб'єктність буде мати свою специфіку; саме правосуб'єктність визначає особливості суб'єкта як учасника адміністративних правовідносин [13, с. 56].

О. В. Сонюк зазначає, що специфіка адміністративних відносин слугує причиною того, що правосуб'єктність сторін

цих відносин апріорі не може бути аналогічною за змістом та обсягом. Це підтверджується низкою чинників: вертикальний вектор спрямованості адміністративних правовідносин, тобто потенційна нерівність суб'єктів адміністративних правовідносин; наявність чіткого поділу на індивідуальних і колективних учасників правовідносин [14, с. 151].

Обов'язково потрібно зазначити, що адміністративний суд є визначальним суб'єктом адміністративного судочинства, який має самостійний владно-розпорядчий статус. А категорія «суб'єкт адміністративного судочинства» набагато ширша за своїм значенням і сутністю, ніж категорія «учасник адміністративного судочинства», оскільки охоплює не лише учасників, а й адміністративний суд як суб'єкт, що має адміністративну процесуальну правосуб'єктність. М. Копетюк у своєму дослідженні акцентує увагу, що категорія «учасник адміністративного судочинства» є складовою категорії «суб'єкт адміністративного судочинства». І будь-який суб'єкт адміністративного судочинства може бути його учасником, але не будь-який учасник його суб'єктом. Що ж до складу суду при здійсненні адміністративного судочинства, то законодавство передбачає можливість як одноособового, так і колегіального розгляду адміністративних справ [15, с. 61].

Поряд цим, І. Л. Желтоброю відмічає, що процесуальна правосуб'єктність іноді включається до складу структури адміністративно-процесуального статусу особи, а іноді розглядається як правове явище, яке не є елементом структури процесуального статусу, але передує йому чи супроводжує його реалізацію. Науковці, що висвітлюють це питання, намагаються аргументувати свої думки та навести переконливі доводи [16, с. 129].

Потрібно погодитися з тезою О. В. Аніної, яка вважає, що правосуб'єктність не існує відособлено від правового статусу, виступає окремим елементом останнього, в якому виражаються юридичні здатності особи бути суб'єктом права. Вчена стверджує, що правосуб'єктність визначає коло реальних осіб, що володіють здатністю бути носіями певного статусу, і що адміністративно-деліктна правосуб'єктність осіб – це ніщо інше, як потенційна можливість особи бути носієм певних суб'єктивних прав і обов'язків та нести адміністративну відповідальність [17, с. 45-46].

Інша точка зору у О. І. Миколенко, автор розглядаючи процедурну правосуб'єктність особи, зазначає, що правосуб'єктність може бути включена до складу правового статусу особи з таких причин: 1) незважаючи на те, що правосуб'єктність є передумовою придбання відповідного правового статусу, на цьому її призначення не вичерпується. Без правосуб'єктності взагалі неможливо визначити правовий статус особи, адже спеціальна правосуб'єктність впливає на спеціальний статус особи, а індивідуальна правосуб'єктність – на індивідуальний її статус; 2) термін «правосуб'єктність» завжди застосовується під час характеристики суб'єктів права, а тому нерозривно зв'язаний із правовим статусом особи [18, с. 296].

В. М. Котенко з цього приводу зазначає, що правосуб'єктність особи необхідна як правова передумова, за якої конкретна особа може виступати суб'єктом відповідних правовідносин. Без правосуб'єктності жодна особа не може бути, по-перше, учасником правовідносин, по-друге, суб'єктом права [19, с. 73-74].

Цю ж тезу підтримує і Ю. О. Пундор. Вчений зазначає, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність – це емне та змістовне поняття, яке виконує функцію узагальнюючої характеристики процесуально-правового положення фізичної або юридичної особи. Сам же термін «адміністративна процесуальна правосуб'єктність» не має в адміністративному праві адекватного еквівалента, в силу чого саме він виступає як першооснова формування понятійного апарату під час аналізу адміністративно-процесуального правового статусу [20, с. 60].

Вагомий внесок у дослідження вказаної проблематики І. І. Дідкевич. Авторка встановила, що враховуючи структуру адміністративної процесуальної правосуб'єктності встановлено, що як загальна передумова праволодіння та правоздійснення вона проявляється у процесуальній формі, у межах реалізації суб'єктивних прав, обов'язків і повноважень адміністративного суду та інших учасників адміністративного судочинства. Реалізація адміністративної процесуальної правосуб'єктності є можливою за наявності складного юридичного фактичного складу та при виникненні адміністративно-процесуальних правовідносин. При цьому прояв адміністративної процесуальної правосуб'єктності зумовлює існування цілої системи адміністративно-процесуальних правовідносин, що виникають між адміністративним судом та іншими особами, які беруть участь у справі. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність реалізується з моменту виникнення адміністративних процесуальних правовідносин у сфері здійснення адміністративного судочинства і закінчує свою дію з їх припиненням. Реалізація конкретної адміністративної процесуальної правосуб'єктності адміністративним судом та учасниками судового адміністративного процесу здійснюється відповідно до їх правового становища, яке вони займають у судовому процесі, та у певній послідовності, визначеній нормами Кодексу адміністративного судочинства України [2, с. 9].

Також вірне зауваження робить І. Л. Желтобрюх, вона обґрунтовує думку про те, що адміністративна процесуальна правосуб'єктність не є елементом адміністративно-процесуального статусу. Автор вважає, що неможливо розкрити специфіку адміністративно-процесуального статусу сторін без характеристики адміністративної процесуальної правосуб'єктності. Пояснює вона це тим, що категорія «адміністративна процесуальна правосуб'єктність» є теоретичною першоосновою для аналізу адміністративно-процесуального статусу сторін [16, с. 132].

Висновки. Таким чином, викладене дозволяє зробити висновок, що стадія адміністративного судочинства представляє собою самостійну частину судового процесу,

яка має внутрішню структуру, власні завдання та правові засоби, що відображають характеристику юридичного процесу і здійснюються у відносно визначений період часу та направлені на досягнення єдиної конкретної процесуальної мети.

Відкриття провадження у справі адміністративного судочинства – це визначений законодавством України порядок здійснення судом юридично значущих процесуальних дій, спрямованих на: прийняття позовної заяви; перевірку позовної заяви на відповідність встановленим законом вимогам, строків подання, виявлення недоліків, встановлення факту адміністративної дієздатності позивача або належності повноважень представника, підстав звернення, правильність підсудності справи; прийняття рішення про подальший розгляд справи по суті.

Адміністративна процесуальна правосуб'єктність визначається як невід'ємний та специфічний елемент механізму правового регулювання адміністративних процесуальних правовідносин і як такий, що забезпечує перехід нормативності адміністративного процесуального права у сферу здійснення правосуддя та реалізацію права на судовий захист. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність як елемент механізму правового регулювання адміністративних процесуальних правовідносин конкретизує сферу цих правовідносин, відповідну галузь законодавства та правовий статус суб'єктів адміністративно-процесуальної діяльності. Для кожного суб'єкта адміністративно-процесуальних правовідносин встановлена певна правосуб'єктність, як самостійна юридична конструкція, з конкретним змістом та обсягом. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність повинна розглядатися не лише як загальна умова виникнення адміністративно-процесуальних правовідносин, але і як змістовна характеристика реалізації наданих прав усіма суб'єктами процесуальної діяльності під час відправлення адміністративного судочинства. До елементів структури адміністративної процесуальної правосуб'єктності можна віднести: адміністративну процесуальну правоздатність, адміністративну процесуальну дієздатність, конкретні процесуальні права та обов'язки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник / Р. В. Миронюк. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 352 с.
2. Дідкевич І. І. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2011. 20 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
5. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів: постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 20.05.2013 № 8. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13#Text> (дата звернення: 10.05.2022).
6. Гебеш С. А. Відкриття провадження в адміністративній справі як стадія адміністративного судочинства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2021. 251 с.
7. Гнап Д. Д. Звернення до суду в порядку адміністративного судочинства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2019. 242 с.
8. Вовк П. В. До питання про визначення поняття стадії судового адміністративного процесу. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць*. 2009. Вип. 45. С. 187–192.
9. Качур І. А. Інститут адміністративної справи в адміністративному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2018. 211 с.
10. Келеберда В. І. Значення підготовчого провадження як стадії адміністративного судочинства України. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 1(22), т. 5, ч. 1. 2018. С. 66–69.
11. Гебеш С. А. Етапи відкриття провадження в адміністративній справі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 6 С. 71–75.
12. Пасічник А. В. Адміністративна правосуб'єктність юридичних осіб приватного права: монографія. Суми: Мрія-1, 2014. 126 с.
13. Чуб А. В. Адміністративна правосуб'єктність приватної особи. *Право та державне управління*. 2020. № 3. С. 53–59.
14. Сонюк О. В. Особливості участі невідладних суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства. *Часопис Київського університету права*. 2013 (1). С. 149–153.
15. Колетюк М. Адміністративний суд як суб'єкт адміністративного судочинства. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 2 (12). С. 58–62.
16. Желтобрюх І. Л. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність та адміністративно-процесуальний статус сторін (теоретичні аспекти співвідношення). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 31 (70). № 4 2020. С. 128–133.
17. Аніна О. В. Іноземці та особи без громадянства в адміністративно-деліктному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012. 211 с.
18. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права: монографія. Харків: Бурун Книга, 2010. 336 с.
19. Котенко В. М. Забезпечення процесуальних прав і законних інтересів позивача та відповідача в адміністративному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 196 с.
20. Пундор Ю. О. Про визначення змісту категорії «правосуб'єктність» у теорії права та галузевих теоріях цивільного й господарського права (порівняльно-правовий аспект). *Часопис Київського ун-ту права*. 2013. № 1. С. 60–63.